

Істотного значення для конституювання багатовимірності згаданого етичного простору людського співбуття набуває виокремлення в межах філософії діалогу таких структурних компонентів людського спілкування, як Я, Ти, Ми, Інший, Третій; цим покладається й можливість переходу від особистісних до соціально-значущих вимірів етики, і диференціація відповідних модальностей людських стосунків, і неминучість осмислення як “відкритої” самої діалогічної форми останніх (проблема Третього, полілогу, симетричності та асиметричності морально значущих взаємин). Виходячи за межі універсалістського аспекту етичної імперативності загалом (зокрема, і її комунікативно-дискурсивному переформуванні), діалогічна етика водночас, завдяки зазначеній багатомірності її структурної основи, сприяє легітимації самих універсалістських засад “макроетики” з точки зору безпосередніх очевидностей морального досвіду людини.

Що ж до особливих, культурно, національно, релігійно специфікованих типів моральності, то в їх розгляді релевантним є врахування модифікацій самої діалогічної парадигми, що їх ми спостерігаємо в різних культурах. Зокрема, певні спільні типологічні риси виявляються в юдаїстичній і протестантській традиції (осмислення екзистенції як респонденції, концепція покликання тощо), в культурах східноєвропейського регіону та ін. Виразні культурні відмінності даються взнаки й стосовно питання про межі застосування діалогічної парадигми (етичні, екзистенційні, сутнісно антропологічні), про взаємини висловлювання і мовчання в їх життєво-етичному обрії, — що, проте, лише підкреслює значущість даної проблеми і в принциповому, сутнісному плані самообмеження діалогічності загалом.

Зокрема, хоч би якою спокусливою видавалась ідея універсальної комунікації, маємо давати собі звіт у непозбутності і в сучасному світі певних “царин мовчання”, в істотності “права на несумісність”, що визначає прерогативи толерантності там, де спілкування як таке вичерпує свої конструктивні можливості.

ВСТУП ДО ФІЛОСОФІЇ ГРИ (стисла аксіоматика)

Ю. Сватко (кафедра філософії та релігієзнавства)

І. ТЕТРАКТИДА АДЕКВАТНОСТІ (аксіоми 1—4):

1. ТЕЗА. Гра, саме через те, що вона гра, передбачає наявність у

речі певного принципово *незмінного* (“серйозного”) начала — основи та запоруки всіх її можливих змін.

2. *АНТИТЕЗА*. Гра, саме через те, що вона гра, передбачає наявність у речі певного принципово *змінного* (“несерйозного”) начала — основи та запоруки усіх її можливих змін.

3. *СИНТЕЗ* (аспект *СТАНОВЛЕННЯ*). Гра, саме через те, що вона гра, передбачає абсолютний та безумовно необхідний *збіг* у речі (точніше, у точці її надбуттєвої *єдності*) абсолютно *незмінного* та абсолютно *змінного* начал, які у *становленні* постійно взаємопереходять одне в одне, залишаючись, однак, цілком визначеними у своїй *протилежності*.

4. *СИНТЕЗ* (аспект *СТАЛОГО*). Гра, саме через те, що вона гра, передбачає абсолютну *адекватність* речі самій собі в усіх її можливих змінах-проявах.

II. *ТЕТРАКТИДА ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ* (аксіоми 5—8):

5. *ТЕЗА*. Гра, саме через те, що вона гра, передбачає *граючого*, тобто *необхідність* речі в усій її наявній та безумовній фактичності.

6. *АНТИТЕЗА*. Гра, саме через те, що вона гра, передбачає абсолютну *свободу* речі в усіх її можливих проявах.

7. *СИНТЕЗ* (аспект *СТАНОВЛЕННЯ*). Гра, саме через те, що вона гра, передбачає повний та безпосередній *збіг* у речі як *індивідуальності* її абсолютної *свободи* та її такої ж абсолютної *необхідності*, які у *становленні* постійно взаємопереходять одне в одне, залишаючись, однак, цілком визначеними у своїй протилежності.

8. *СИНТЕЗ* (аспект *СТАЛОГО*). Гра, саме через те, що вона гра, передбачає абсолютну *індивідуальність* речі як закон і принцип усіх її можливих проявів-втілень.

СИНТЕЗ ТЕТРАКТИД I—II У НАДКАТЕГОРІАЛЬНІЙ САМОСТІ РЕЧІ (аксіома 9):

9. Гра, саме через те, що вона гра, вимагає наявності висхідного над-сущого принципу речі (= *самість*), абсолютно *індиферентного* до усієї її майбутнього самототожності та саморозрізненості, в якому саме через цю індиферентність цілком збігаються і вся її самототожність, і вся її саморозрізненість.

III. *ТЕТРАКТИДА ВИРАЗУ* (аксіоми 9—12):

10. *ТЕЗА*. Гра, саме через те, що вона гра, передбачає абсолютну *можливість* речі в усій смисловій та позасмисловій потужності її майбутніх проявів.

11. *АНТИТЕЗА*. Гра, саме через те, що вона гра, передбачає абсолютну *дійсність* речі в усій смисловій та позасмисловій потужності її реальних проявів.

12. СИНТЕЗ (аспект **СТАНОВЛЕННЯ**). Гра, саме через те, що вона гра, передбачає повний та безпосередній збіг у речі як надбуттєво самопородженій унікальній і цілком ізольованій індивідуальності її абсолютно неповторного вічного *першообразу* — парадигми — дійсного витоку усіх її смислових можливостей та його справді здійсненого у часі *образу* (образів) — повторення (повторень), які у становленні постійно взаємопереходять один в одний, залишаючись, однак, цілком визначеними у своїй протилежності.

13. СИНТЕЗ (аспект **СТАЛОГО**). Гра, саме через те, що вона гра, є 1) енергійний 2) *вираз* 3) індиферентного до всіх своїх 4) можливих 5) актуально- 6) нескінчених 7) виразів- 8) повторень, проте такого, що 9) задає кожний з них, 10) вільно 11) самопородженого та 12) дійсно-13) самоствердженого у власній 14) законно- 15) необхідній 16) доленосній 17) ізольовано-18) індивідуальній 19) вічно-20) незмінній 21) неповторності 22) *першообразу*-23) парадигми 24) речі як її 25) над-буттєво-26) числового 27) принципу, тобто 28) символу її 29) над-розумної 30) природи за умови, що даний *першообраз* у своєму 31) ейдосі 32) потенційно-33) творчо 34) здатний 35) адекватно 36) виражатися на 37) меоні в 38) автаркійно- 39) повторюваних в ході 40) нескінчено- 41) часових 42) різноманітних 43) магічно- 44) діяльних 45) становлень- 46) метаморфоз 47) принципово- 48) живих 49) образах 50) конкретної речі.

IV. ТЕТРАКТИДА ЖИТТЯ (аксіоми 13—16):

14. ТЕЗА. Гра, саме через те, що вона гра, передбачає *логічно-розумну предметність* — *даність* речі як принцип та метод усіх її можливих оформлень.

15. АНТИТЕЗА. Гра, саме через те, що вона гра, передбачає *алогічно-позарозумну стихію смислового становлення (покладання)* речі в усіх її можливих оформленнях.

16. СИНТЕЗ (аспект **СТАНОВЛЕННЯ**). Гра, саме через те, що вона гра, передбачає абсолютний та безумовний збіг (самототожну відмінність) усіх *логічно-розумних* й *алогічно-позарозумних* моментів речі, які у становленні постійно взаємопереходять один в одний, залишаючись, однак, цілком визначеними у своїй протилежності.

17. СИНТЕЗ (аспект **СТАЛОГО**)¹. Гра, саме через те, що вона гра, є *життя*, спрямоване від *першообразу* речі до її *образу*, і *життя*, саме через те, що воно *життя*, є *гра*, спрямована від *образу* речі до її *першообразу*.

¹ Оскільки *життя* є саме *становлення* осмислено-розумної речі, синтез в аспекті *сталого* є тут цілком *умовним*, через висвітлення 2-х начал (те, що покладається, і те, на чому покладається), які тільки *мають* збігтися у точці свого *фактично-субстанційного* синтезу.

ОСТАТОЧНИЙ СИНТЕЗ ТЕТРАКТИД I-IV (аксіома 18):

18. Гра, саме через те, що вона гра, вимагає *остаточної* фактично-субстанційної *здійсненності* вихідного над-сущого принципу речі (= *досконалість*), в якому кінцево цілком збігаються і вся її вічно-непорушна самототожність, і вся вічно-рухлива її самовідмінність.

МІФИ СТАРІ Й НОВІ

(до питання про вивчення академічної філософії
в Україні XIX—XX ст.)

М. Ткачук (кафедра філософії та релігієзнавства)

Останнім часом помітно зріс інтерес дослідників до історії академічної філософії в Україні XIX—початку XX ст. Факт є тим більше відрадним, що ця галузь історико-філософського українознавства особливо постраждала від ідеологічного пресу і заборон за радянської доби. В радянській філософській історіографії свідомо поширювалися міфи про еклектизм і компілятивність академічної філософії, про її схоластичність, відірваність од життя, реакційність, ненауковість, заангажованість, релігійний фанатизм і, навіть, хворобливість. Ці міфи є досить старими, адже сягають своїми витокami полум'яних до несамовитості памфлетів недавніх “корифеїв” і “класиків” російської філософії — Д. Писарева, М. Чернишевського, М. Антоновича та інших, які проголосили сучасну їм українську академічну філософію “не від світу цього” і “цілковитою аномалією думки”. Розгорнувши хрестовий похід войовничого матеріалізму, вони на довгі роки визначили ставлення до її представників як до реакціонерів-мракобісів, що не заслуговують на серйозну увагу ні фахівців, ані широкої публіки.

Для останньої спадщина мислителів української академічної школи практично загинула — адже їхні твори не перевидавалися (ще й досі перевидані праці єдиного з-поміж них — П. Юркевича). Фахові ж видання згадували про неї тільки в крайньому, так би мовити, випадку, але завжди з викривальним пафосом і негативними характеристиками. А щоб якось прикрити “дірки”, що надто вже різали око на штучно створеній історико-філософській мапі України, спритні дослідники відшукали “справжніх” носіїв філософського прогресу в стінах академічних закладів — професорів математики, фізики, хімії, фізіології тощо, чия природнича налаштованість, після підбору необхідних цитат, була видана за “матеріалістичний